

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 21 marca 2017 roku, skierowanym przeciwko E. W., powódka H. P. wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do siebie umowy darowizny z dnia 23 sierpnia 2016 roku, sporządzonej przez notariusza D. K., (...), na podstawie której R. F. darował pozwanej E. W. nieruchomości położoną w Ł., przy ul. (...), dla której to nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta nr (...).

(pozew, k. 2-5)

Odnosząc się do żądania pozwu, pozwana E. W. oświadczyła, iż wnosi o oddalenie powództwa.

(stanowisko pozwanej wyrażone na rozprawie w dniu 13.10.2017 r., e-protokół, k.85, adnotacja – 00:03:10, k. 83, 00:20:53, k.84)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny,

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2008 roku wydanym w sprawie o sygn. akt. XII C 1926/08, Sąd Okręgowy w Łodzi, rozwiązał przez rozwód związek małżeński powódki oraz brata pozwanej - R. F..

(wyrok SO w Łodzi z dnia 15.12.2008 r., k.8 ; odpis skrócony aktu małżeństwa, k.22)

Następnie, przed Sądem Rejonowym dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi toczyło się postępowanie o podział majątku wspólnego byłych małżonków. Postanowieniem z dnia 9 kwietnia 2015 roku wydanym w sprawie III Ns 1262/09 Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, ustalił co wchodzi w skład majątku wspólnego byłych małżonków F. oraz dokonał stosownego podziału poszczególnych jego składników. Sąd, m.in. przyznał byłemu mężowi powódki prawo własności nieruchomości położonej w W. (gmina P.), oznaczonej jako działka nr (...) o łącznej powierzchni 0,1774 ha, dla której Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim, VIII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w R. prowadzi księgę wieczystą (...) – o wartości 132'000 złotych oraz prawo własności nieruchomości położonej w W., gmina P., oznaczonej jako działka nr (...) o powierzchni 0,0796 ha, dla której Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim, VIII Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w R. prowadzi księgę wieczystą (...) – o wartości 15'300 złotych. W związku z ustalonym sposobem podziału, tytułem spłaty, Sąd zasądził od R. F. na rzecz powódki, kwotę 241'400,83 zł. W postanowieniu ustalono, że kwota ta ma zostać zapłacona w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę w razie uchybienia terminowi płatności.

Powyższe postanowienie uprawomocniło się w dniu 7 lipca 2016 roku (postanowieniem z dnia 7 lipca 2016 roku, wydanym w sprawie o sygn.. akt III Ca 1224/15 Sad Okręgowy w Łodzi oddalił apelację byłego męża powódki i zasądził od R. F. na jej rzecz kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego).

(postanowienie SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z 9.04.2015 r. wydane w sprawie III Ns 1262/09, k.9-11 , postanowienie SO w Łodzi z dnia 7 lipca 2016 r., wydane w sprawie III Ca 1224/15, k.12 ; zeznania powódki, e-protokół, k. 85, adnotacja – 00:11:48, k.84)

W dniu 23 sierpnia 2016 roku R. F., aktem notarialnym (...) sporządzonym przez notariusza D. K. darował swojej siostrze - pozwanej E. W., nieruchomość stanowiącą działkę gruntu o powierzchni 0,0515 ha, zabudowaną budynkiem mieszkalnym, położoną w Ł. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, prowadzi księgę wieczystą nr (...).

(odpis zupełny księgi wieczystej (...), k.13-20 ; zeznania pozwanej, e-protokół, k. 85, adnotacja – 00:14:13, k.84)

R. F. jest osobą bezrobotną, bez prawa do zasiłku. Opiekuje się niepełnosprawną matką. Jedynym majątkiem byłego męża powódki, są działki, uzyskane w drodze postępowania o podział majątku dorobkowego, po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej.

(zeznania świadka R. F ydrycha, e-protokół, k. 85, adnotacja – 00:05:59, k.83v)

Pozwana zamieszkuje w darowanej nieruchomości wspólnie z bratem i 91-letnią, niepełnosprawną matką. Uzyskuje dochody w wysokości 1'800 zł.

(zeznania pozwanej, e-protokół, k. 85, adnotacja – 00:14:13, k. 84)

Pismem z dnia 19 stycznia 2017 roku powódka wezwała R. F. do zapłaty należnych jej kwot, tj. kwoty 241'400,83 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie oraz kosztów postępowania apelacyjnego w kwocie 3.600 zł. W odpowiedzi na pismo powódki, R. F. wskazał, że nie uzyskuje żadnych dochodów, ani nie posiada jakichkolwiek oszczędności, które pozwoliłyby na dokonanie spłaty.

(pismo powódki z 19.01.2017 r., k.23-24 , pismo R. F ydrycha, k.28-29)

Powódka w dniu 19 stycznia 2017 roku, skierowała również pismo do pozwanej, w którym zwróciła uwagę na okoliczność istnienia w stosunku do byłego męża wierzytelności wynikającej z orzeczenia sądowego – postanowienia w przedmiocie podziału majątku wspólnego byłych małżonków.

(pismo powódki z 19.01.2017 r., k.25-26)

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd oparł się na zebranych w sprawie materiale dowodowym, w szczególności dowodach z dokumentów, zeznaniach stron oraz świadka.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje,

Powództwo podlega uwzględnieniu w całości.

Strona powodowa oparła swoje roszczenie na przepisach regulujących ochronę wierzyciela na wypadek niewypłacalności dłużnika, tj. z art. 527 k.c. Przepisy dotyczące skargi paulińskiej przyznają uprawnienie do zaskarżenia czynności dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela, czego konsekwencją może być uznanie ważnych czynności za bezskuteczne wobec skarżącego, co w rezultacie umożliwia zaspokojenie się wierzyciela z określonych przedmiotów z majątku osoby trzeciej, tak jakby znajdowały się one nadal w majątku dłużnika.

Skorzystanie przez wierzyciela ze skargi paulińskiej wymaga łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- 1) istnienie wierzytelności;
- 2) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej,
- 3) dokonanie przez dłużnika czynności z pokrzywdzeniem wierzycieli, a zarazem takiej, z której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową;
- 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością (a w pewnych przypadkach zamiarem) pokrzywdzenia wierzyciela oraz
- 5) świadomość osoby trzeciej, co do zamiaru pokrzywdzenia przez dłużnika wierzyciela.

Skorzystanie ze skargi paulińskiej, co do zasady wymaga istnienia wierzytelności podlegającej ochronie (wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2010 r., III CSK 273/09, LEX nr 602265; wyrok SN z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 323/12, LEX nr 1308002). Bezspornym jest, iż strona powodowa, posiada w stosunku do brata pozwanej, jednocześnie swojego byłego

męża - R. F. wierzytelność. Wynika ona z treści postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi z dnia 9 kwietnia 2015 r. wydanego w postępowaniu o podział majątku wspólnego, mocą którego zasądzono od R. F. na rzecz powódki, tytułem spłaty przysługującego jej udziału w majątku wspólnym, kwotę 241'400,83 zł wraz z odsetkami ustawowymi oraz postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 7 lipca 2016 roku, wydanego w sprawie III Ca 1224/15, gdzie zasądzono na rzecz powódki koszty postępowania apelacyjnego w wysokości 3'600 zł. Wierzytelność przysługująca powódce nie miała charakteru wierzytelności przyszłej, była już istniejącą, potwierdzoną wydanym prawomocnym postanowieniem zarówno w chwili wytoczenia powództwa, jak i w dacie darowania nieruchomości pozwanej.

Kolejną przesłanką skargi pauliańskiej, jest dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, przy czym przedmiotem zaskarżenia może być tylko taka czynność prawna, której skutkiem jest zmniejszenie majątku dłużnika, które przejawia się tym, że z majątku ubył jakiś jego składnik albo też jakiś przedmiot doń nie wszedł. Ze zmianą w majątku dłużnika musi się jednocześnie wiązać uzyskanie korzyści majątkowej przez osobę trzecią, która polega na nabyciu rzeczy lub prawa albo na zwolnieniu z obowiązku.

Na gruncie niniejszej sprawy bezspornym jest dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią, bowiem R. F., przekazał w drodze darowizny (a więc bez jakiegokolwiek formy ekwiwalentu) E. W. – nieruchomość stanowiącą działkę gruntu, zabudowaną budynkiem mieszkalnym, położoną w Ł. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, prowadzi księgę wieczystą nr (...). W wyniku dokonanej czynności, pozwana zaś stała się wyłączną właścicielką przedmiotowej nieruchomości. Zauważyć przy tym należy (co wiąże się z kolejną przesłanką), że w/w czynność prawna została dokonana przez dłużnika „z pokrzywdzeniem wierzyciela”, a zarazem była to czynności, z której osoba trzecia (a więc pozwana) uzyskała korzyść majątkową.

Przez „pokrzywdzenie wierzyciela” ustawa rozumie stan opisany w § 2 art. 527, czyli niewypłacalność, względnie pogłębienie stanu niewypłacalności dłużnika (w jakimkolwiek stopniu). Chodzi tu najogólniej mówiąc, o aktualny brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych, a więc jeżeli cały majątek dłużnika nie wystarcza na pokrycie długów. Pokrzywdzenie wierzyciela stanowi także każde istotne powiększenie niewypłacalności dłużnika, a co za tym idzie utrudnienie i odwleczenie zaspokojenia. (tak SN w wyroku z 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, niepubl., podobnie w wyroku z 8 kwietnia 1998 r., III CKN 450/97, opubl. OSNC 11/98 poz. 184). Stan rzeczy, który prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela w powyższym znaczeniu, istnieć powinien zarówno w chwili wystąpienia ze skargą, jak i w chwili orzekania (tak SN w orzeczeniu z 22 marca 2001 r., V CKN 280/00, niepubl; SA w Łodzi w wyroku z 16 grudnia 1993 r., I ACr 550/93; niepubl. oraz SA w Warszawie w wyroku z 7 grudnia 1995 r., I ACr 967/95, opubl. Wok. 10/96, poz. 46). Pomiedzy czynnością dłużnika, a pokrzywdzeniem wierzyciela istnieć musi zależność określana niekiedy, jako związek przyczynowy. Nie chodzi tu jednak o stricte adekwatny związek przyczynowy w tym znaczeniu, aby niewypłacalność była „normalnym” następstwem dokonanej przez dłużnika czynności, ale raczej o to, że czynność prawna dłużnika musi stanowić *conditio sine qua non* jego niewypłacalności (choćby nie stanowiła ona jedynej przyczyny niewypłacalności). Niewypłacalność dłużnika może być wykazywana wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi.

Według Sądu, w wyniku zbycia własności nieruchomości przy ul. (...) w Ł., R. F. bez wątpienia pogłębił swój stan niewypłacalności. Jak wynika z ustalonego stanu faktycznego, oprócz działek uzyskanych w postępowaniu o podział majątku wspólnego, były mąż powódki nie posiada żadnego innego majątku, nie pracuje i nie osiąga jakichkolwiek dochodów. Okoliczność ta została przez dłużnika przyznana w toku niniejszego postępowania.

Ostatnie dwie przesłanki warunkujące możliwość skorzystania z instytucji skargi pauliańskiej, mają charakter subiektywny, ponieważ wiążą się ze sferą intelektualną i wolicjonalną stron uczestniczących w zaskarżonej czynności prawnej.

Co do zasady, dla skuteczności skargi pauliańskiej wystarczającym jest wykazanie że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli, a więc że na skutek czynności prawnej określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A.

Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259). Świadomość pokrzywdzenia to rozeznanie, możliwość zrozumienia, że oznaczone zachowanie własne może spowodować dla ogółu wierzycieli niemożność zaspokojenia się. Zachowanie to wiąże się w sposób naturalny ze stosunkiem psychicznym dłużnika do wyobrażonego skutku danej czynności. Będzie się on wyrażał albo chęcią pokrzywdzenia, albo godzeniem się na pokrzywdzenie albo też przypuszczeniem, że pokrzywdzenia przez czynność jednak uniknie. A zatem, do przyjęcia, że dłużnik dokonywał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, wystarczy, by takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy powyższa przesłanka została spełniona ponad wszelką wątpliwość. Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie ma żadnych wątpliwości, że R. F., podejmując czynność w efekcie której pozwana stała się wyłączną właścicielką nieruchomości przy ul. (...), działał ze świadomością pokrzywdzenia powódki. Zauważyć bowiem należy, że zaskarżona czynność miała miejsce niespełna półtora miesiąca po uprawomocnieniu się orzeczenia w przedmiocie podziału majątku wspólnego byłych małżonków, w którym nałożono na darczyńcę obowiązek zapłaty na rzecz H. P. kwoty 241.400,83 zł, tytułem spłaty przypadającego jej udziału w majątku wspólnym. Nie ma przy tym znaczenia fakt, iż wyznaczony przez Sąd 6 miesięczny termin spłaty powódki, liczony od daty uprawomocnienia się postanowienia o dziale spadku, upłynął 7 stycznia 2017 r., a zatem po dacie zawarcia umowy darowizny. R. F. tym bardziej powinien mieć świadomość zbliżającego się końca terminu spłaty żony. W ocenie Sądu, brat pozwanej pomniejszając swój majątek świadomie dążył do uniemożliwienia lub przynajmniej ograniczenia możliwości zaspokojenia roszczeń powódki.

Z posiadaniem przez osobę trzecią wiedzy o tym, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, zrównana została sytuacja, gdy osoba trzecia przy zachowaniu należytej staranności mogła tę wiedzę uzyskać (a zatem, gdy brak wiedzy jest zawiniony). Nie ma przy tym znaczenia zła wiara osoby trzeciej ani to, czy posiadana przez nią wiedza jest wynikiem jej działania, a zwłaszcza porozumienia się z dłużnikiem. Obojętne jest źródło wiedzy i sposób jej uzyskania. Poza tym, wykazanie tej przesłanki wspierają dwa domniemania z art. 527 § 3 k.c. i 528 k.c. - działające na korzyść wierzyciela.

Należy jednak mieć na uwadze, że jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzyciela uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527§3 k.c.). W takiej sytuacji, na wierzyciela nie ciąży obowiązek wykazywania takiej zależności. Ustalając ów stosunek bliskości należy odwołać się do więzi uczuciowej, majątkowej, przyjacielskiej, rodzinnej. Do kręgu osób pozostających w bliskim stosunku, w pierwszym rzędzie obok bliskich członków rodziny zaliczyć należy przyjaciół, kolegów, zaufanych pracowników, podwładnych (SA w Gdańsku w wyroku z dnia 10 stycznia 1995 r. w sprawie I ACr 1014/94; OSA 1995/2/6).

W niniejszej sprawie bezsporne jest, iż osobą trzecią, na rzecz której R. F. wyzbył się prawa własności lokalu mieszkalnego, była osoba z najbliższego kręgu rodziny - dłużnik darował bowiem nieruchomość swoje siostrze, z którą wspólnie zamieszkuje.

Domniemanie wynikające z bliskich relacji dłużnika i osoby trzeciej, zasadniczo może być przez nią obalone dowodem przeciwnym. Osoba trzecia winna wówczas wykazać (stosownie do treści art. 6 k.c.), że mimo stosunku bliskości z dłużnikiem nie wiedziała, iż działania dłużnika krzywdzą wierzycieli. Od tej ogólnej zasady ustawodawca wprowadził jednak wyjątek, znajdujący zastosowanie w sytuacji, gdy „krzywdząca” czynność ma charakter nieodpłatny. Stosownie do treści art. 528 k.c., jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzyciela osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zauważyć należy przy tym, że jeżeli bezpłatne korzyści przypadają osobom bliskim dłużnika, zastosowanie ma art. 528 k.c., jako statuujący surowsze przesłanki uznania czynności za bezskuteczną, a nie przepis art. 527 § 3 k.c. (M. Pyziak-Szafnicka, w: System PrPryw, t. 6, 2014, s. 1663; P. Machnikowski, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC 2014, s. 1056; A. Janiak, w: Kidyba, Komentarz KC 2010, III, s. 843; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 08.12.2005 r., sygn. akt II CK 309/05, wyrok Sądu Apelacyjnego we

Wrocławiu z dnia 21.08.2012 r., sygn. akt I ACa 726/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 21.3.2013 r., sygn. akt V ACA 828/12).

Na gruncie niniejszej sprawy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny (bez wątplenia czynności nieodpłatnej, a więc takiej która doprowadziło do zwiększenia aktywów pozwanej i nie wiązała się po jej stronie, z jakimikolwiek konsekwencjami na tle finansowym). Nieodpłatny charakter skarżonej czynności, w rezultacie, prowadzi do zastosowania art. 528 k.c., który wyłącza po stronie powódki konieczność dowodzenia złej wiary po stronie osoby trzeciej – a zatem stan świadomości pozwanej, pozostaje w tym przypadku bez znaczenia.

Odnosząc powyższe uwagi do rozpoznawanej sprawy należy stwierdzić, że spełnione zostały wszystkie przesłanki warunkujące uwzględnienie powództwa i mając na względzie powyższe, Sąd orzekł jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Na zasadzoną na rzecz powódki kwotę złożyły się uiszczona przez powódkę opłata od pozwu w wysokości 800 zł oraz wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 7'200 zł.

W toku procesu powstały nieuiszczone koszty sądowe, obejmujące część opłaty sądowej od pozwu w kwocie 11'700 zł, tymczasowo poniesione przez Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Łodzi. Sąd obciążył tymi kosztami stronę pozwaną, jako stronę przegrywającą, stosownie do dyspozycji art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2005 r., Nr 167, poz. 1398 z późniejszymi zmianami).